

Handläggare
Kristin Lindgren
Antikvarie, Stadsmuseet
Kulturmiljö

Till
Stadsbyggnadskontoret

Del av fastigheten Enskede gård 1:1, vid Hemskogsvägen, Stureby Synpunkter på förslag till detaljplan, S-Dp 2021– 18198

Synpunkter i sammanfattning

I likhet med tidigare remissvar anser Stadsmuseet att det är möjligt med radhus inom planområdet, men att ett flerbostadshus inte tar hänsyn till platsens kulturhistoriska värden i tillräcklig utsträckning, se *Synpunkter på förslaget* nedan.

Stadsmuseet bedömer fortsatt att det påbörjade planarbetet inte kan antas innebära en så betydande miljöpåverkan på kulturmiljön att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) behöver tas fram ur kulturmiljösynpunkt.

Planförslaget

Planförslaget avser del av fastigheten Enskede Gård 1:1 vid Hemskogsvägen i stadsdelen Stureby. Planområdet omfattar cirka 7000 kvadratmeter och ligger utmed Hemskogsvägen, mellan Stureby i söder och Enskedefältet i norr.

Detaljplanen möjliggör för cirka 54 nya bostäder varav 14 är radhus och 40 är i flerbostadshus. Befintliga verksamhetsbyggnader inom planområdet rivs för att möjliggöra ny bebyggelse. Det nya flerbostadshuset föreslås i tre till fyra våningar plus inredd vindsvåning. Radhusen mot Hemskogsvägen föreslås utföras i två våningar plus en inredd vindsvåning. Radhusen mot Ramviksvägen föreslås utföras i två våningar. Befintlig gångbana längs med Hemskogsvägens västra sida bevaras och en ny gångbana anläggs utmed ny bebyggelse på Hemskogsvägens östra sida.

Bakgrund

Kulturförvaltningen svarade på stadsbyggnadskontorets förfrågan om underlag för undersökning i remissvar med dnr 4.1/164/2022, 2022-01-31. Kulturförvaltningen ansåg enligt remissvaret att den föreslagna detaljplanen inte kan antas innebära en så betydande miljöpåverkan att en MKB behöver göras ur kulturmiljösynpunkt.

Kulturförvaltningen bedömde 2022 att det kan vara möjligt att riva befintlig bebyggelse och uppföra radhus på platsen. Däremot ansågs det olämpligt med flerbostadshus på platsen. Naturområdet bör även fortsättningsvis definieras av småhusbebyggelse. Området beskrevs som en grön kil och parkmark mellan den tidigaste villabebyggelsen i Stureby och småhusen på Enskedefältet och förordades fortsatt behålla en så småskalig och grön karaktär som möjligt. En stadsbild med 3 + 1 våningar och centrumverksamheter bör därför undvikas i ett sådant läge.

Historik och nuläge

Stureby är en stadsdel med blandad bebyggelse, med småhus från 1920-talet och större villor från de senaste decennierna, med hyreshus och radhus. Gatorna följer den på sina håll lätt kuperade terrängen.

Hemskogen har inventerats av Stadsmuseet, som även har tagit fram ett kulturhistoriskt kunskapsunderlag om parken. Hemskogen lades ut som parkmark 1939 och var en bärande del i ambitionen att skapa en trivsamt och sund boendemiljö. I visionen om det nya samhället som skulle växa fram hade parken en viktig roll att spela där förortsborna erbjöds närheten till natur som innerstaden inte kunde leverera. Hemskogen sträcker sig längs bergssidan som markerar gränsen mellan Enskedefältet och Stureby.

Sturebys offentliga parker tillkom främst från tiden mellan 1930–1950-talen, en period då Holger Blom var stadsträdgårdsmästare i Stockholm. Under 1940-talet utvecklade Blom ett parkprogram som än i dag präglar ytterstaden. Parkerna skulle vara stadsdelarnas offentliga rum för lek, evenemang och natur- och kulturupplevelser för alla åldrar. Lekplatser placerades ofta i anslutning till bostäderna och den sparade naturmarken försågs med trivsamma gång- och cykelvägar. Det befintliga landskapet sågs som en tillgång i gestaltningen och förädlades till funktionell parkmark genom gallring och nyplantering. Delar av det äldre natur- och kulturlandskapet integrerades ofta i parkerna. Det sociala och planideologiska aspekterna av denna tids parkplanering är karakteristiskt för Stockholm och har senare fått benämnas Stockholmsskolan.

Anläggningen inom planområdet består av flera mindre byggnader, ursprungligen uppförda som personallokaler och förråd för park- och renhållningsavdelningen samt vattenlednings-verket på 1950-talet. Dessa har byggts om och till under årens lopp. Hus 6 med röd fjällpanel och vit puts samt utanpåliggande skorsten. Hus 7 är byggd i vinkel med garage i vit puts med gröna panelportar och pulpettak placerad mot gatan och sammanlänkad med hus 10

innehållande kontorslokaler i röd lockpanel med sadeltak. Hus 12 är troligen uppfört som garage på 1970-talet.

Kulturhistoriska värden

Hemskogens parkområde visar på den omsorg som lades på bostadsnära parkmiljöer vid utbyggandet av Stureby. I en bredare kulturhistorisk kontext så är parkområdet en god representant för den stads- och parkplanering som ägde rum i Stockholms förorter under stora delar av 1900-talet där naturen och grönskan utgjorde centrala delar av gestaltandet och användes som ett stadsbyggnads-element. Tidens sociala ambitioner framträder genom att parken fortsatt har bibehållen funktion som grön krans och bostadsnära parkmiljö. Genom såväl skogsområden som öppna gräsfält var Hemskogen en demokratisk plats för umgänge, motion och hälsa för alla åldrar. Genom att hoppbacken fortfarande kan skönjas i området blir den historiska förståelsen för tidens hälsotillvända tankeströmningar än tydligare.

Den bevarade inhemskt dominerande växtligheten är värdefull för områdets karaktär och ur ett kontinuitetsperspektiv. Särskilt intressant är beståndet med äldre ek som vittnar om områdets agrarhistoriska markanvändning och tidigare mer öppna karaktär.

Särskilt värdefulla delar och egenskaper

- Den övergripande naturkaraktären med skog av varierande slag
- Den kuperade terrängen
- Växtbeståndet av inhemska arter
- Ekbeståndet
- Öppna ängs- och gräsfält
- Resterna från backhoppсанläggningen
- Upptrampade stigar

Listan ovan ska inte betraktas som fullständig eller som en rangordning.

Anläggningen inom planområdet är markerad med gult på stadens kulturhistoriska klassificeringskarta. Det betyder att fastigheten med bebyggelsen har bedömts ha positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde. För sådan bebyggelse kan 8 kap. 14 och 17 §§ plan- och bygglagen (PBL) tillämpas, vilket innebär att underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värden, att ändringar ska utföras varsamt och med hänsyn till byggnadens karaktärsdrag samt med tillvaratagande av byggnadens kulturhistoriska värden.

Planområdet ligger strax utanför de kulturhistoriskt särskilt värdefulla bebyggelseområdena *Enskedefältet* samt *Gammelbyns*

ålderdomshem och Stureby sjukhem, redovisade som sådana i stadens översiktsplan.

Enskedefältet är ett enhetligt småstugeområde uppfört genom självbyggeri huvudsakligen åren 1930–32. Stadsplanen karakteriseras av ett rätlinjigt gatunät med Vårflodsparkens öppna och gröna ytor som löper mitt genom hela området. Området upplevs som enhetligt, även om många stugor under åren har förändrats.

Gammelbyns ålderdomshem och Stureby sjukhem uppfördes på 1920-talet i ett för ändamålet lämpligt och för tiden vanligt förekommande klassicerande formspråk. I norr är de putsade tvåvåningshusen grupperade på ömse sidor om en kör- och promenadväg, vilket ger en känsla av äldre bruksgata. Anläggningen kompletterades under slutet av 1950-talet. Vårdinrättningarna är viktiga samhällshistoriska dokument med stadsbildsmässiga värden och är ett gott exempel på institutionsbyggnad för denna tid. Gammelbyns klassicerande byggnader har stora miljöskapande, arkitektoniska och arkitekturhistoriska värden.

Synpunkter på förslaget

Stadsmuseet anser, i likhet med tidigare remissvar, att det är möjligt att uppföra småhus såsom radhus inom planområdet, men att det är olämpligt med flerbostadshus på platsen. De tillkommande volymerna bör i stället anpassas efter den närliggande småhusbebyggelsen i Stureby och Enskedefältet. Föreslagen volym riskerar att innebära en alltför påtaglig skalförskjutning för områdena. Stadsmuseet bedömer även att ett flerbostadshus är olämpligt sett till parken Hemskogens kulturhistoriska värden, och anser därmed sammantaget att föreslagen volym inte är anpassad efter platsens kulturvärden, enligt 2 kap. 6 § plan- och bygglagen. En så småskalig och grön karaktär som möjligt bör eftersträvas i stället. Stadsmuseet anser även att det är olyckligt att exploatera den i dag obebyggda ytan i Hemskogen, väster om Hemskogsvägen. För att värna kulturmiljön bevaras som parkmark. För att mildra konsekvenserna på kulturmiljön bör radhusen i denna del omarbetas sett till byggnadshöjd.

Stadsmuseet bedömer fortsatt att det påbörjade planarbetet inte kan antas innebära en så betydande miljöpåverkan på kulturmiljön att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) behöver tas fram ur kulturmiljösynpunkt. Bedömningen har gjorts utifrån kriterierna i 5 § och 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Malin Myrin, Enhetschef Stadsmuseet kulturmiljö	2026-06-25